

UUTE VOLIKOGU LIIKMETE KOOLITUS

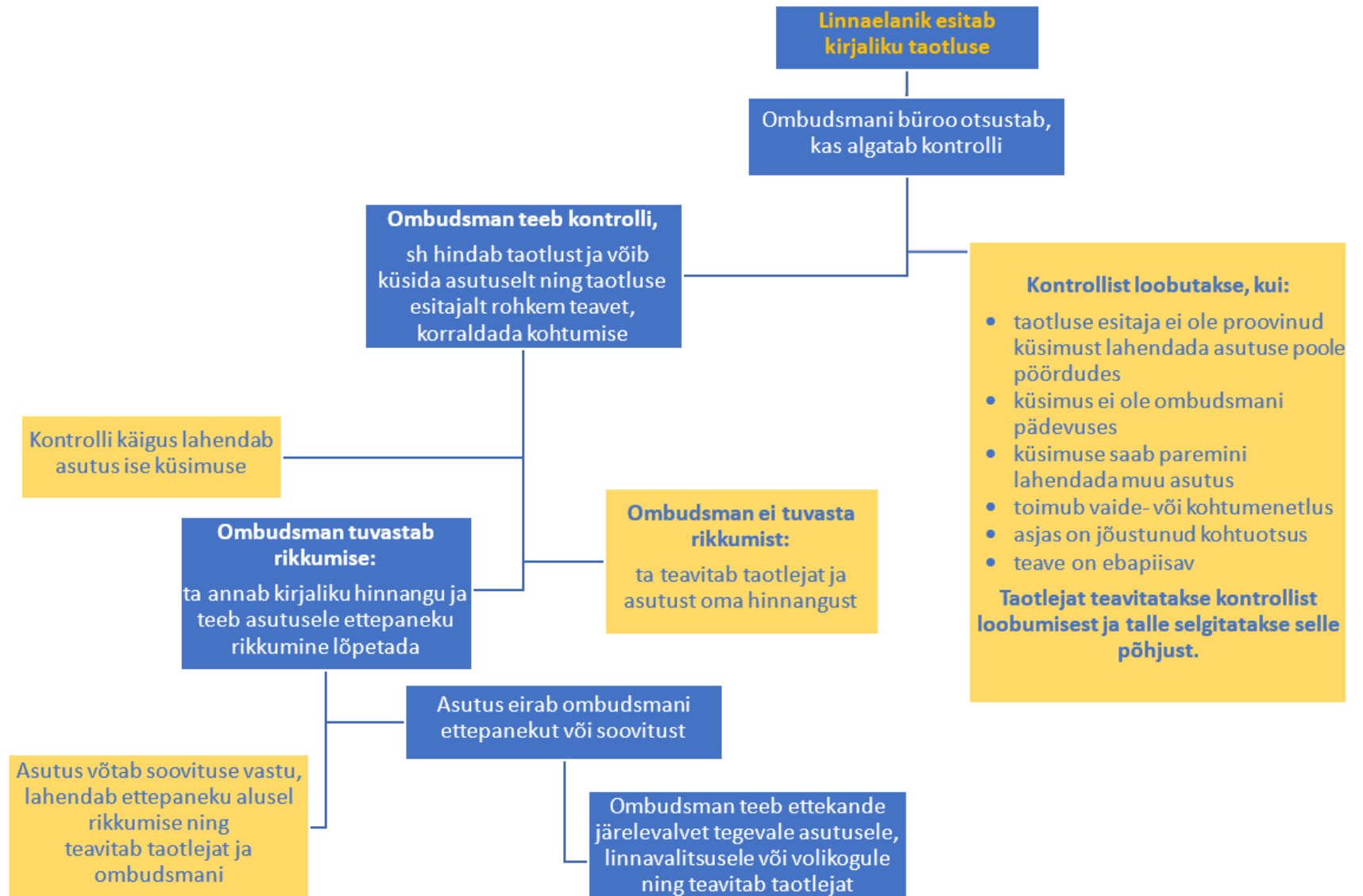
Toomas Sepp
Tallinna ombudsman

10.03.2022

Ombudsmani tegevus

- Linnaelanik võib pöörduda ombudsmani poole, kui ta leiab, et linnavalitsus, linna asutus või ametnik on rikkunud:
 - tema põhiseaduslikke õigusi ja vabadusi või
 - hea halduse tava (nt on ebaviisakas, ebaõiglane, viivitab vastamisega või on jätnud vastamata, on andnud puudulikku teavet).
- Taotlust lahendades ombudsman:
 - **selgitab välja**, kas asutus on rikkunud inimese õigusi;
 - **annab nõu**, mida on inimese õiguste kaitseks tarvis teha kas asutusel või inimesel endal;
 - **selgitab** inimesele linna asutuse tegevust, kui see on jäänud arusaamatuks;
 - **juhib** linna asutuse **tähelepanu** rikkumisele ja teeb ettepaneku see lõpetada;
 - **teeb** linnavalitsusele või linnavolikogule **ettepaneku** teha asutuse tegevuse üle järelevalvet, kui asutus ei ole rikkumist lõpetanud.
- Ombudsman **teeb linnavolikogule iga aasta veebruaris ülevaate** põhiõiguste ja -vabaduste tagamise põhimõtete ning hea halduse tava järgimisest linnavalitsuses ja linna asutustes.

Ombudsmani menetlus

Tänased teemad

- KOV olemus ja põhiseaduslikud garantiid
- Põhilised KOV tegevust reguleerivad õigusaktid
- Valla/linna juhtimiskorraldus, volikogu ja valitsuse rollid
- Valla/linna ametiasutused ja hallatavad asutused
- Valla/linna osalemine sihtasutustes, MTÜ-des ja äriühingutes
- Linnade ja valdade koostöö võimalused (omavalitsusliidud, ühisasutused, maakondlikud arendusorganisatsioonid, koostööprojektid, lepinguline koostöö)
- Volikogu liikme õigused ja kohustused, liikme õiguste peatumine ja lõppemine
- Volikogu töökorraldus, s.h istungite ja komisjonide koosolekute läbiviimine
- KOV õigusaktid

Eesti Vabariigi põhiseadus

- KOV **tegutseb** seaduste alusel **iseseisvalt**
- KOVi **kohustused tulenevad seadusest või lepingust**
- Eelarve
 - riiklike kohustuste täitmisega seotud kulud katab riik
 - iseseisev eelarve, mille kujundamise alused ja korra sätestab seadus
 - õigus kehtestada ja koguda makse ning panna peale koormisi
- KOVi **esinduskogu ehk volikogu** valimine ja hääleõigus
 - omavalitsuse maa-alal püsivalt elavad isikud, kes on vähemalt kuusteist aastat vanad PS § 156
- **territooriumi piiride muutmisel** peab ära kuulama vastavad KOVid
- KOVidel on õigus moodustada teiste KOVidega **liite ja ühisasutusi**

Riigi ja KOVi pädevuse piiritlemine

- Riigi pädevus – kõik see, mille riik on oma pädevuses olevaks deklareerinud, PS § 65 p 16
- KOVi pädevus PS § 154 ja KOKS § 6 ja vt eriti lg 3 punkti 2
- Piiripealsetel juhtudel tuleb õigusnorme tõlgendada nende omavahelises seoses ja tingimustes. Peaaegu igal riigielu küsimusel on ka oma kohalik aspekt “*mixtum compositum*”
- Tallinna kohtuasi riigi 2009. aasta lisaeelarve vaidlustamisel RKÜKo 3-4-1-8-09

Põhiline vastuolu enesekorraldusõiguses

ENESEKORRALDUSÕIGUS

KOKS § 6 lg 3 p 2

*KOVÜ otsustab ja korraldab kohaliku elu **küsimusi, mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada***

PÕHIÕIGUSED, VABADUSED JA KOHUSTUSED PS 2. ptk

*Põhiõigusi saab piirata **vaid seaduses sätestatud juhtudel ja korras ning selleks peab olema seaduses selge volitusnorm***

Näide: RKHKO nr 3-3-1-81-1017, Tallinna Mustpeade Vennaskond

Eesti avaliku halduse korraldus

alates 01.01.2018

RIIGI
tasand

- PÕHISEADUSLIKUD INSTITUTSIOONID: Vabariigi President, Riigikogu, Õiguskantsler, Eesti Pank, Riigikontroll, kohtusüsteem
- TÄIDESAATEV riigivõim VABARIIGI VALITSUS, VALITSUSASUTUSTED(VA), VA HALLATAVAD ASUTUSED
- ÜLERIIGILISED OMAVALITSUSLIIDUD

VALDKONDLIK
(regionaalne?)
tasand

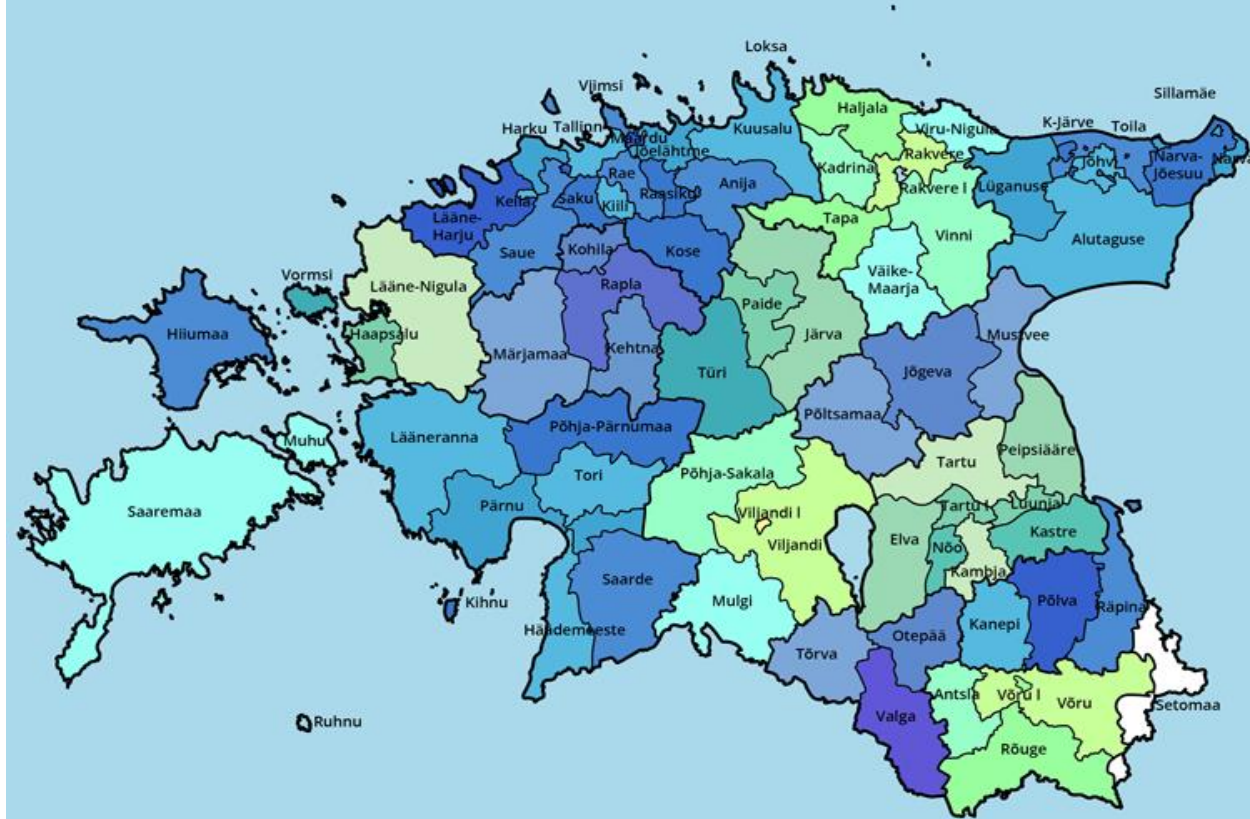
- Valdkonna minister, MINISTEERIUMID, RIIGIAMETID, INSPEKTSIOONID
- MUUD VALITSUSASUTUSED

MAAKONDLIK
tasand

- MAAKONDLIKUD JA PIIRKONDLIKUD OMAVALITSUSLIIDUD, ARENDUSORGANISATSIOONID
- KOHALIKE OMAVALITSUSTE ÜHISAMETID JA -ASUTUSED

KOHALIK
tasand

- KOHALIKU OMAVALITSUSE ÜKSUSED - vallad ja linnad. Nende sees osavallad ja linnaosad

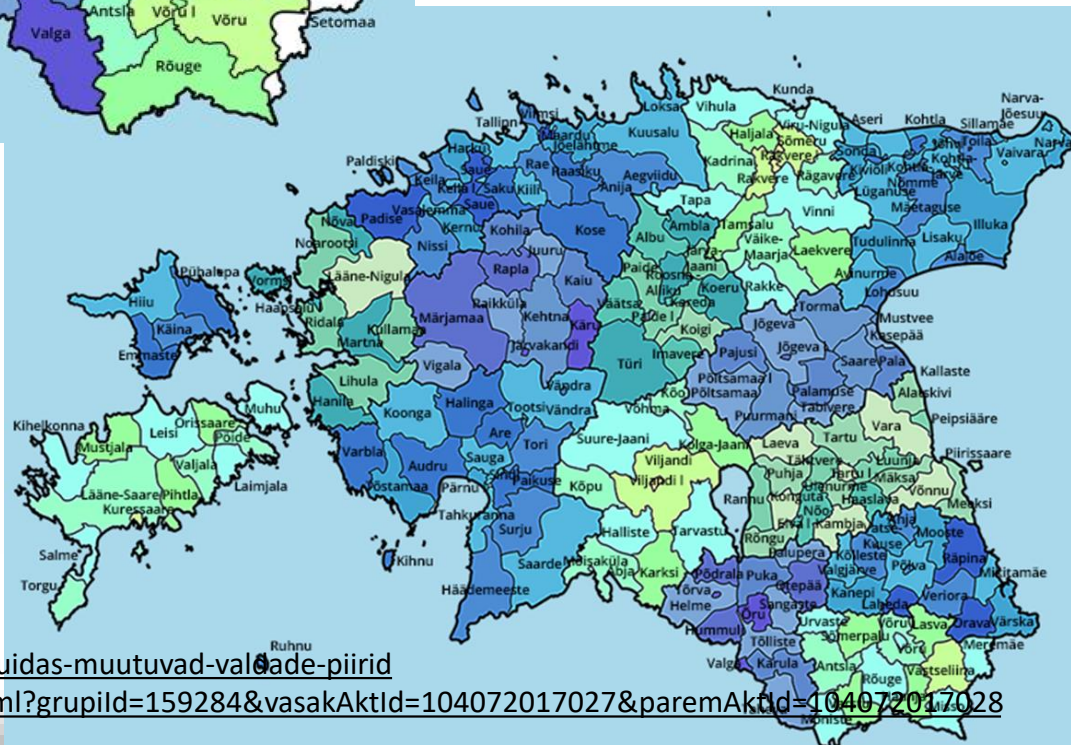

KOKKU 79 KOV:
Valdade (64) ja linnade (15)
kaart alates 16.10.2017

Valdade (213) ja linnade (30)
kaart kuni 15.10.2017

<http://www.err.ee/606606/uus-eesti-kaart-lohista-ja-vaata-kuidas-muutuvad-valdade-piirid>

ETHS https://www.riigiteataja.ee/redaktsioonide_vordlus.html?grupild=159284&vasakAktId=104072017027&paremAktId=104072017028

Peamised seadused (1)

- Kohaliku omavalitsuse korralduse seadus (KOKS)
- Eesti territooriumi haldusjaotuse seadus (ETHS)
- Kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seadus (KOFS)
- Kohalike maksude seadus (KoMS)
- Kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus (KOVVS)
- Kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seadus (KOÜS)
- Kohaliku omavalitsuse üksuste liitumise seadus (KOLS)
- Avaliku teenistuse seadus (ATS)

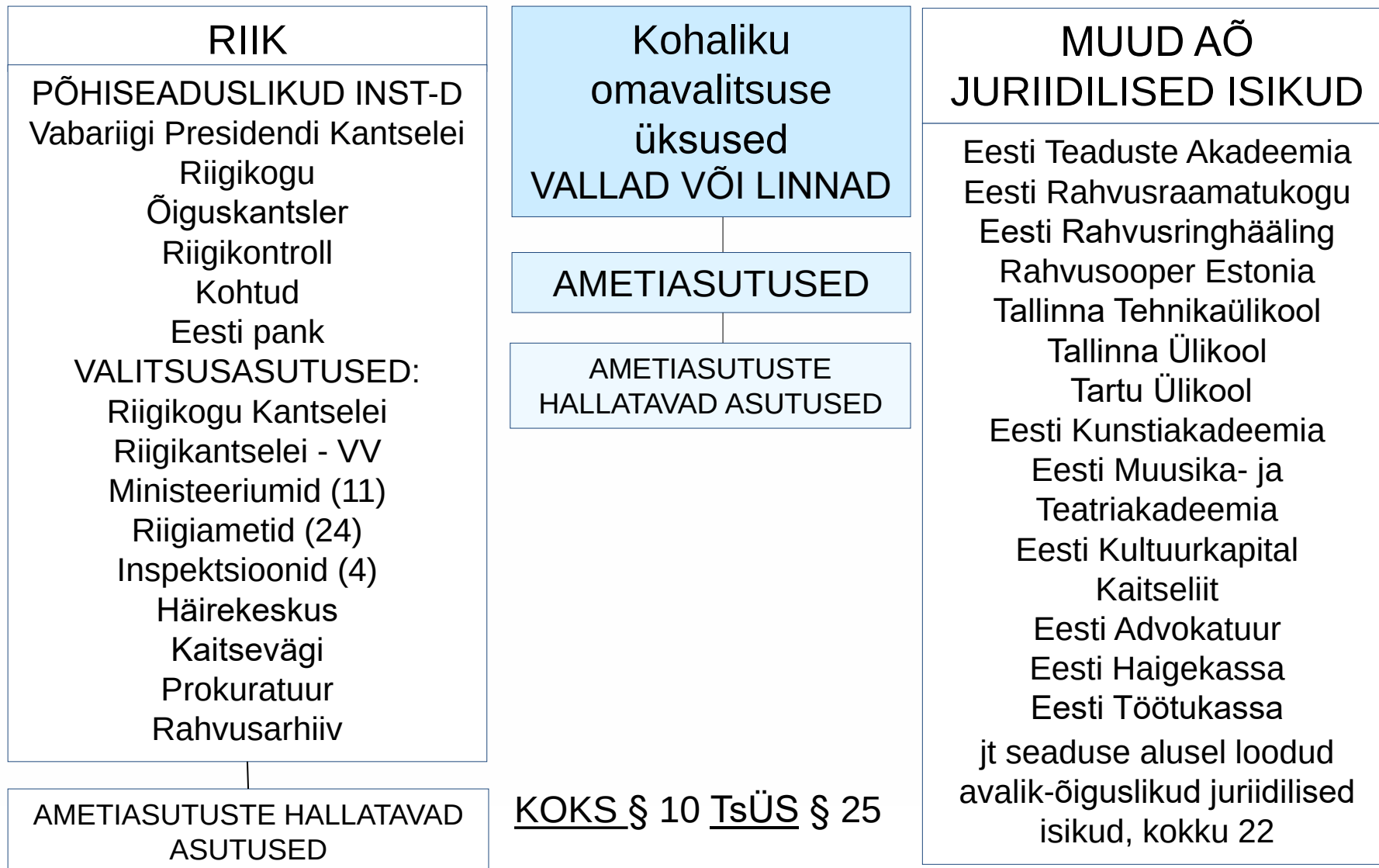
Peamised seadused (2)

- **Haldusmenetluse seadus** (HMS)
- **Avaliku teabe seadus** (AvTS)
- **Riigivastutuse seadus** (RVastS)
- **Korruptsioonivastane seadus** (KVS)
- **Riigihangete seadus** (RHS)
- **Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus** (MSVS)

Peamised valdkondlikud seadused (3)

- **Sotsiaalhoolekande seadus** (SHS)
- **Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus** (PGS)
- **Rahvaraamatukogu seadus** (RaRS)
- **Noorsootöö seadus** (NTS)
- **Ehitusseadustik** (EhS)
- **Planeerimisseadus** (PlanS)
- **Ühistranspordiseadus** (ÜTS)
- **Jäätmeseadus** (JäätS)
- **Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni seadus** (ÜVVKS)

Avalik-õiguslikud juriidilised isikud

VALD või LINN

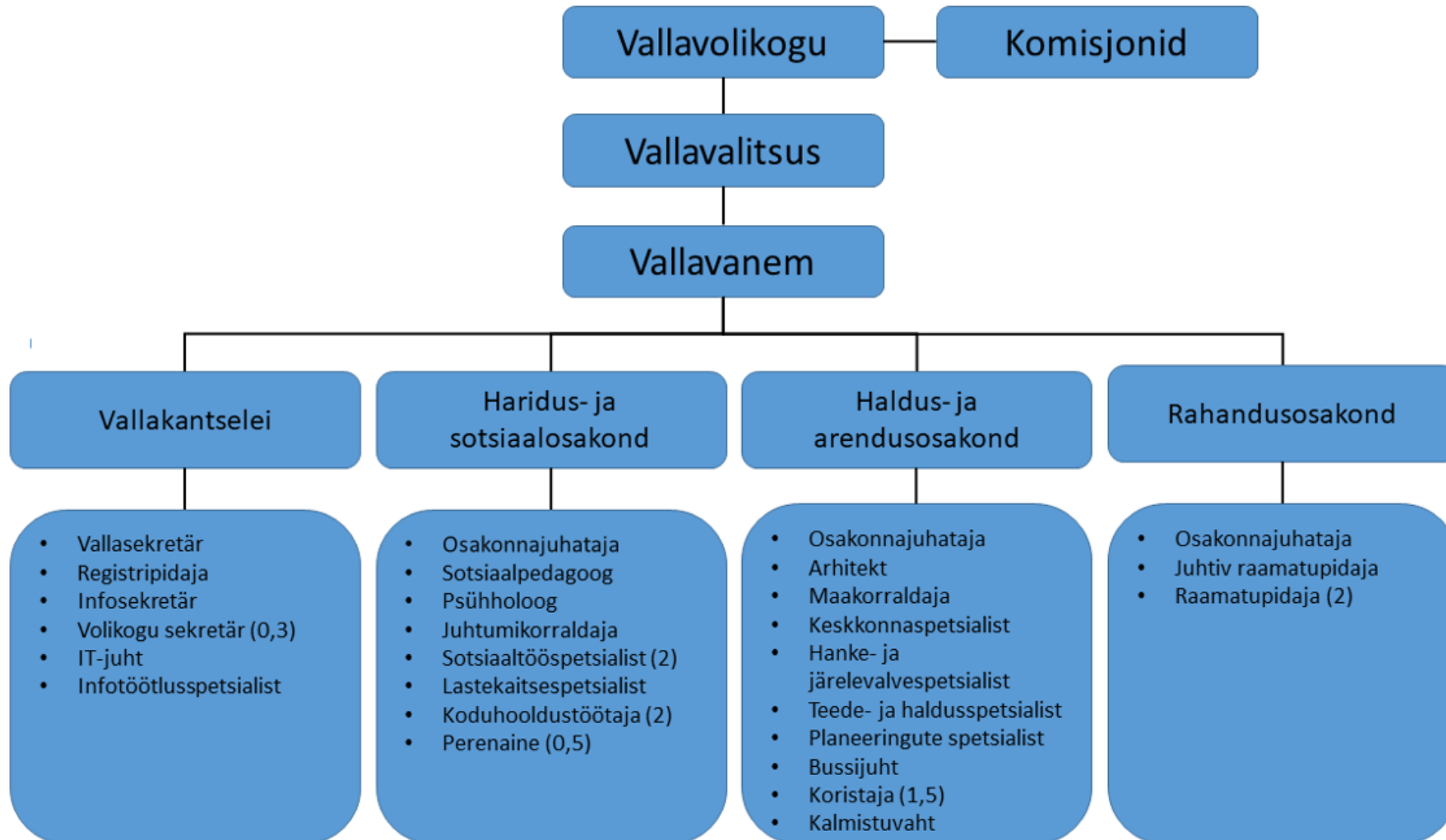
AMETIASUTUSED

- Valla- ja linnavalitsus asutusena koos struktuuriüksustega
- Võivad olla veel:
 - valla- ja linnavolikogu kantselei
 - valla- ja linnakantselei
 - osavalla- ja linnaosavalitsus asutusena
 - valla- või linnavalitsuse amet
 - valla või linna ühisamet

AMETIATUSTE HALLATAVASUD ASUTUSED

- koolieelsed lasteasutused, põhikoolid, gümnaasiumid,
- huvikoolid
- raamatukogud
- rahvamajad
- muuseumid
- spordibaasid
- turva- ja hooldekodud
- tervishoiuasutused
- jt

Raasiku valla (5257 elanikku) juhtimisstruktuur (01.03.2021)

Raasiku vallavolikogu ja -valitsus

Vallavolikogus on 17 liiget, 4 komisjoni:

1. Eelarve- ja majandus
2. Revisjon
3. Planeeringute ja keskkonna
4. Haridus-, kultuuri, sotsiaal- ja spordikomisjon

Vallavalitsus on 5-liikmeline:

1. Raul Siem – vallavanem
2. Ants Kivimäe –EKRE esindaja
3. Paul Savisild – Kodukoha valimisliidu esindaja
4. Juta Asuja – Haridus- ja sotsiaalosakonna juhataja
5. Evelyn Velberk – Raamatupidamise osakonna juhataja

Raasiku valla hallatavad asutused

- **Koolid:** Aruküla põhikool, Raasiku kool, Pikavere mõisakool,
- **Lasteaiad:** Aruküla Rukkilill, Raasiku Oravake (Raasiku Kooli koosseisus), Pikavere mõisakool
- Aruküla **huvialakeskus** Pääsulind
- **Raamatukogud:** Raasiku Valla Raamatukogu (sh haruraamatukogud Arukülas, Pikaveres, Peningis)
- Raasiku **rahvamaja**

Lisaks veel olulises rollis:

- Aruküla Vaba Waldorfkool
- MTÜ Aruküla kultuuriselts (Aruküla rahvamajas)

Valla ja linna põhimäärus

- Kehtestamine, muutmine ja kehtetuks tunnistamine on volikogu ainupädevuses
- Kehtestatakse volikogu määrusega volikogu koosseisu häälteenamusega
- Seaduses on kehtestatud miinimumnõuded, mida peaks põhimäärus sisaldama

Valla või linna põhimääruses tuleb sätestada (1)

- volikogu esimehe ja aseesimehe või aseesimeeste valimise kord
- volikogu komisjonide moodustamise kord, tegevuse alused ja kord ning õigused ja kohustused
- valitsuse moodustamise kord, vallavanema või linnapea valimise kord, valitsuse pädevus
- valla või linna sümbolid ja nende kasutamise kord
- valla või linna ametiasutuste ja ühisametite või -asutuste moodustamise kord

Valla või linna põhimääruses tuleb sätestada (2)

- valla või linna arengukava, eelarvestrateegia ja eelarve koostamise ja muutmise ning finantsjuhtimise üldised põhimõtted
- valla või linna õigusaktide vastuvõtmise, avalikustamise ja jõustumise täpsem kord
- siseauditeerimise üldine töökorraldus, sel juhul kui
 - kohaliku omavalitsuse üksus kavandab moodustada siseaudiitori kutsetegevuse alaste ülesannete täitmiseks vastava ametikoha või vastava struktuuriüksuse

Valla või linna põhimäärus võib sisaldada

... muid valla või linna tegevust reguleerivad sätteid

Erinevate kohalike omavalitsuste praktika erinev, mõned reguleerivad rohkem, teised vähem:

Näide: Tallinna põhimääruse vastuvõtmiseks või temas muudatuste tegemiseks peab linnavolikogu läbi viima vähemalt kaks lugemist, v. a. juhul, kui muudatus tuleneb seadusest. Vaheaeg iga järgneva lugemise vahel peab olema vähemalt 4 tööpäeva. Jõustub linnavolikogu poolt määratud päevast

Mõtlemiseks: nii palju kui vajalik, nii vähe kui võimalik.

Risk: KOKS-i pidev muutmine

Valla/linna ülesanded ja pädevus (1)

Korraldada oma vallas või linnas:

- sotsiaalteenuste osutamist,
- sotsiaaltoetuste ja muu sotsiaalabi andmist
- eakate hoolekannet
- kultuuri-, spordi- ja noorsootööd
- elamu- ja kommunaalmajandust
- veevarustust ja kanalisatsiooni
- heakorda
- jäätmehooldust
- ruumilist planeerimist
- valla- või linnasisest ühistransporti
- valla või linna teede ehitamist ja korrashoidu

... kui need ülesanded ei ole seadusega antud kellegi teise täita

Valla/linna ülesanded ja pädevus (2)

Korraldada antud vallas või linnas järgmiste nende omanduses olevate kohalike asutuste ülalpidamist:

- koolieelsed lasteasutused, põhikoolid, gümnaasiumid
- huvikoolid
- raamatukogud, rahvamajad,
- muuseumid
- spordibaasid
- turva- ja hooldekodud
- tervishoiuasutused
- teised kohalikud asutused

NB! Nimetatud asutuste osas võidakse seadusega **ette näha teatud kulude katmist kas riigieelarvest või muudest allikatest**

Valla/linna ülesanded ja pädevus (3)

- Kõrgendatud kaitsevalmiduse, sõjaseisukorra, mobilisatsiooni ja demobilisatsiooni ajal:
 - sotsiaalhoolekande korraldamine sõjategevuses kannatada saanud isikute ja sõjaväelise auastmega sõjaaja ametikoha ülesandeid täitma asunud isikute perekondadele
 - evakueerimisele ja evakueeritute majutamisele, toitlustamisele ning arstiabi andmisele kaasa aitamine

Valla/linna ülesanded ja pädevus (4)

LISAKS eelpool loetletutele otsustab ja korraldab neid kohaliku elu küsimusi:

- mis on talle pandud teiste seadustega
- mis ei ole seadusega antud kellegi teise otsustada ja korraldada

NB! See tähendab, et kohaliku elu küsimuste otsustamise ja korraldamise osas on KOKS-iga kehtestatud mitteammendav loetelu ülesannetest, millega omavalitsusüksus tegeleb/võib tegelda

Omavalitsusüksus täidab riiklikke kohustusi

- mis on talle pandud seadusega
- mis tulenevad selleks volitatud riigiorgani ja antud volikogu vahelisest lepingust

NB! Omavalitsusüksusele pandud riiklike kohustuste täitmisega seotud kulud kaetakse riigieelarvest.

Vt ka PS § 154

Koostöö kavandamine

- Koostöö kui alternatiiv isetegemisele või ühinemisele
- Võimalike partnerite ringi määratlemine
- Vastastikuste huvide kaardistamine, eesmärgi ja ühishuvi määratlemine (kasu igale osalejale)
- Põhikokkulepped olulisemates küsimustes, sh rahastamisel (tulude-kulude prognoos, mõõdikud jne)
- Tegevuse elluviimise ja koordineerimise mehhanismid
- Koostööperioodi pikkus, pikendamise või katkestamise reeglid
- Riskide aus kaardistamine ja nende maandamise võimalused
- Parima koostöövormi määratlemine
- Õigusaktide ühtlustamise vajadus
- Ühine koolitus, regulaarne olukorra monitoorimine, muudatused

Vald või linn võib teenuste osutamiseks olla osanikuks või aktsionäriks

valla või linna arengu seisukohast olulises äriühingus, samuti asutada SA ja olla MTÜ liikmeks arvestades KOFSis esitatud tingimusi

- Lisaks võib vald või linn omandada aktsiad või osa seadusjärgse pärimisega
- Valla või linna eraõiguslikes isikutes osalemise ning KOFS täitmise korraldamise tingimused ja korra kehtestab valla- või linnavolikogu
- Kui MTÜ liikmeks olev vald või linn ühineb ja KOVÜ õigusjärglus läheb üle, siis läheb liikmeõigus üle moodustunud kohalikule omavalitsuse üksusele

KOKS § 35 Majandustegevus ja osalemine juriidilistes isikutes
MTÜS § 14 KOFS § 16 lg 2 p 3-4; § 29 lg 9, § 37 lg 2² p 2 jm

Omavalitsusüksuste ühiselt täidetavad ülesanded, nende täitmise pädevus ja rahastamine (KOKS § 62)

- Eesmärk - maakonna arengu kavandamine ja selle elluviimise suunamine
- Täitmise võimalused:
 - KOV maakondlik või piirkondlik liit
 - Koostöökokkuleppe alusel üks KOV
 - Muu koostööorgan
 - KOV üksuste või KOV üksuste liidu moodustatud MTÜ või SA
- Ühisameti või –asutuse kaudu

Kokkuvõte maakondlikust koostööst

- Kahes maakonnas täidab maakonna arendusorganisatsiooni rolli kohaliku omavalitsuse üksus (Hiiu maakond ja Saare maakond) Nimetatud maakondades maakondlikku liitu ei eksisteeri.
- Läänemaal ja Jõgevamaal on maakondlik liit kas likvideeritud või „riiulis“ ja MARO ning ka liidu rolli täidab MAK.
- Võrumaal on maakondlik liit organisatsiooniliselt alles, kuid puuduvad palgalised töötajad ja teenindamise tagab MAK. Maakondliku arendusorganisatsiooni rolli täidab samuti MAK.
- Ülejäänud maakondades täidab MARO rolli maakondlik liit.
- Ka MAK-ide korral on asutajate hulgas nii maakondlikud liidud kui KOV üksused. (ja ka mõlemad korraga)

Volikogu delegeerimise õigus

- Õigusaktiga KOVi, KOVÜ või kohaliku omavalitsusorgani pädevusse antud küsimusi otsustab **KOV volikogu**, kes **võib delegeerida** nende küsimuste lahendamise **valitsusele või volikogu poolt määratud osavalla või linnaosa esinduskogule, ametiasutusele, asutuse struktuuriüksusele või ametnikule**
- KOV volikogu võib delegeerida valla- või linnavalitsusele muudatuste tegemise ametiasutuse struktuuris ja teenistuskohdade koosseisus volikogu kehtestatud palgafondi piires

Tallinna linna asutuste ühtse asjaajamiskorra kehtestamise delegeerimine Tallinna Linnavalitsusele <https://www.riigiteataja.ee/akt/427062013106>

KOKS § Volikogu pädevus 22 lg 2 ja 3

Valla- ja linnavalitsuse pädevus edasi volitamisel

- Valmistab ette volikogus arutamisele tulevaid küsimusi
- Lahendab küsimusi, mis on delegeeritud valitsusele
KOKS § 22 lg 2 alusel, või volitab nende küsimuste lahendamise valla või linna ametiasutusele, ametiasutusele struktuuriüksusele või ametnikule täitmiseks

Volikogu liikmete arv (KOVVS § 7)

- Volikogu järgmise koosseisu liikmete arvu määrab volikogu oma otsusega. Volikogu liikmete arv peab olema paaritu arv.
- Volikogus peab olema vähemalt seitse liiget. Volikogu liikmete arv määratakse rahvastikuregistri andmete põhjal, lähtudes valla- või linnaelanike arvust valimisaasta 1. juuni seisuga järgmiselt:
 - 1) üle 2000 elaniku – vähemalt 13 liiget;
 - 2) üle 3500 elaniku – vähemalt 15 liiget;
 - 3) üle 5000 elaniku – vähemalt 17 liiget;
 - 4) üle 7500 elaniku – vähemalt 19 liiget;
 - 5) üle 10 000 elaniku – vähemalt 21 liiget;
 - 6) üle 30 000 elaniku – vähemalt 25 liiget;
 - 7) üle 50 000 elaniku – vähemalt 31 liiget;
 - 8) üle 300 000 elaniku – vähemalt 79 liiget.

Volikogu liikmete registreerimine ja nende volituste algus (KOVVS § 68)

- Valla või linna valimiskomisjon **registreerib valitud volikogu liikmed oma otsusega** pärast valimispäeva, kui Vabariigi Valimiskomisjonile ja Riigikohtule kaebuste esitamise tähtaeg on möödunud või kui nimetatud kaebuste kohta on tehtud lõplikud otsused.
- Valimistulemused loetakse väljakuulutatuks ja **volikogu liikme volitused algavad valla või linna valimiskomisjoni otsuse avalikustamisele järgneval päeval.**
- Valituks osutunud kandidaat, kes valimistulemuste väljakuulutamise ajal on volikogu liikme ametiga ühitamatus ametis, peab **kolme tööpäeva jooksul** valimistulemuste väljakuulutamise päevast arvates teavitama valla või linna valimiskomisjoni, kas ta soovib osaleda kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu töös või jätkata oma senises ametis ja mandaadist loobuda.
- Valla või linna valimiskomisjon kutsub valitud volikogu kokku **hiljemalt seitsmendal päeval pärast valimistulemuste väljakuulutamise päeva.**

Volikogu asendusliikmete registreerimine (KOVVS § 69)

- Valla või linna valimiskomisjon registreerib volikogu asendusliikmed oma otsusega. Valla või linna valimiskomisjon edastab otsuse volikogu esimehele.
- Asendusliikmed registreeritakse valimisringkondade kaupa erakondadele ja valimisliitudele, kelle kandidaadid kogusid vastavas vallas või linnas kokku vähemalt 5 protsenti kehtivatest häältest. Kui valimisringkonna kandidaatide koondnimekirjas on ainult üksikkandidaadid, registreeritakse asendusliikmeteks samas valimisringkonnas valimata jäänud üksikkandidaadid.
- Valimissringkondades valituks osutunud kandidaatide asendusliikmeteks registreeritakse kandidaadid erakondadele ja valimisliitudele valimisringkondade kaupa, reastatult saadud häälte arvu järgi. Kui kandidaadid said valijatelt hääli võrdselt, siis paigutatakse ettepoole kandidaat, kes paiknes erakonna või valimisliidu ringkonnanimikirjas tagapool.
- Kompensatsioonimandaadi alusel valituks osutunud kandidaatide asendusliikmeteks registreeritakse valimata jäänud kandidaadid erakonna või valimisliidu ülelinnalses nimekirjas määratud järjestuses.

Volikogu liikme volituste lõppemine (KOKS § 18)

(1) Volikogu liikme volitused lõpevad enne tähtaega seoses:

1) volikogu **tegutsemisvõimetuks osutumisega**;

1¹) korraliste valimiste vahelisel perioodil ühinemise teel moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu liikmete volituste algamisega;

2) **tagasiastumisega**;

3) **isiku püsiva elukoha muutusega, kui püsiv elukoht ei asu Eesti rahvastikuregistri andmetel selles vallas või linnas**;

4) Eesti kodakondsuse kaotamisega;

5) valimisega Vabariigi Presidendiks, nimetamisega riigisekretäriks, riigikontrolöriks, õiguskantsleriks, kohtunikuks või prokuröriks;

6) **nimetamisega sama valla või linna kohaliku omavalitsuse ametnikuks**;

[[RT I, 22.04.2020, 1](#) - jõust. 17.10.2020 - Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi otsus tunnistab kehtetuks kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 18 lõike 1 punkti 6 lauseosa „või töötamisega sama valla või linna ametiasutuses töölepingu alusel”.]

7) kehtetu

8) **tahtliku kuriteo eest süüdimõistva kohtuotsuse jõustumisega** või seoses jõustunud kohtuotsusega, millega tühistati valla või linna valimiskomisjoni otsus tema registreerimise kohta volikogu liikmeks tema kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusega sätestatud nõuetele mittevastamise tõttu, kui Riigikohtule esitatud kassatsioonkaebust ei võetud menetlusse või Riigikohus on kaebuse läbi vaadanud ja rahuldamata jätnud;

9) teovõimetuks tunnistamisega valimisõiguse osas;

10) **surmaga**.

(1¹) Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 6 sätestatud piirangut ei kohaldata volikogu liikme suhtes, kelle volitused on peatatud käesoleva seaduse § 19 lõike 2 punkti 1 alusel.

Volikogu liikme volituste peatumine (KOKS § 19)

(1) Volikogu liikme volituste peatumine tähendab **volikogu liikme ajutist vabanemist volikogu liikme ülesannete täitmisest.**

(2) Volikogu liikme volitused peatatakse:

1) kui volikogu liige on samas vallas või linnas **valitud vallavanemaks või linnapeaks, kinnitatud valla- või linnavalitsuse liikmeks, nimetatud osavalla või linnaosa vanemaks või nimetatud ametisse palgaliseks valitsuse liikmeks;**

1¹) Vabariigi Valitsuse liikme volituste täitmise ajaks kuni Vabariigi Valitsuse liikme volituste lõppemiseni;

1²) kui ta **töötab sama valla või linna ametiasutuses töölepingu alusel;**

2) kui volikogu liikme suhtes on kohaldatud tõkendina vahi alla võtmist kestusega üle kolme kuu;

3) **tema avalduse alusel** selles näidatud tähtajaks, **mis ei või olla lühem kui kolm kuud;**

4) kui ta on **puudunud volikogu istungitelt kolme järjestikuse kuu jooksul**, arvestamata kuid, millal volikogu istungeid ei toimunud;

5) ajaks, kui ta viibib aja-, asendus- või reservteenistuses.

(3) Käesoleva paragrahvi 2. lõike punktis 1 sätestatud piirang **ei kehti** volikogu uude koosseisu valitud eelmise koosseisu poolt valitud vallavanema, linnapea, kinnitatud või ametisse nimetatud valitsuse liikme ja ametisse nimetatud osavalla või linnaosa vanema suhtes, kes jätkavad oma tegevust **kuni volikogu poolt uue valitsuse kinnitamiseni.**

Kohtupraktikast

- Kohtuasi [3-4-1-47-14](#)

Arvestades eeltoodut, leiab kolleegium, et nii nagu kohaliku omavalitsuse volikogu liikme volitused lõpevad üldiselt KOKS § 18 lg 1 p 3 alusel, **lõpevad samal alusel ka sellise volikogu liikme volitused, kelle volitused on peatunud KOKS § 19 lg 1 p 3 kohaselt isikliku avalduse alusel.**

- Kohtuasi nr [3-4-1-18-04](#)

Kolleegium leidis, et asendusliikme volituste lõpetamine põhjendusega, et ta ei vasta KOKS § 18 lõike 1 punktis 6 sätestatud tingimustele, piiraks ebaproportsionaalselt kandideerimisõigust kohaliku omavalitsuse volikokku. KOKS § 20 lõikest 6 tulenevalt **kontrollitakse asendusliikme vastavust sama seaduse § 18 lõikele 1 siis, kui otsustatakse selle üle, kes asendusliikmetest asub täitma volikogu liikme ülesandeid (otsuse punkt 12).**

Volikogu liige (1)

- On osutunud valituks vastavalt kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadusele (KOVVS)
- Volikogu liige juhindub seadusest, valla või linna õigusaktidest ning valla- või linnaelanike vajadustest ja huvidest.

Volikogu liige (2)

- Volikogul on õigus maksta oma liikmetele:
 - **tasu** volikogu tööst osavõtu eest
 - **hüvitust** volikogu ülesannete täitmisel tehtud kulutuste eest esitatud dokumentide alusel volikogu kehtestatud määras ja korras
- Kui volikogu liige on oma volituste ajal Euroopa Parlamendi või Riigikogu liige, ei maksta talle volikogu tööst osavõtu eest tasu
- Volikogu liikme võib saata teenistuslâhetusse volikogu kehtestatud korras. Volikogu liikme lâhetuskulud hüvitatakse avaliku teenistuse seaduses sätestatud tingimustel ja korras

Volikogu liige (3)

- Volikogu liige ei tohi osa võtta volikogu sellise üksikakti ettevalmistamisest, arutamisest ja otsustamisest, mille suhtes talle laieneb **toimingupiirang** korruptsioonivastases seaduses (vt § 11) sätestatu kohaselt. Ta on kohustatud enne küsimuse arutelu algust tegema avalduse enda mitteosalemise kohta antud päevakorrapunkti arutamisel. Vastav märge fikseeritakse protokollis. Küsimuste otsustamiseks vajalik kvoorum on selle volikogu liikme võrra väiksem.
- Seda nõuet ei kohaldata isikuvalimistele ega valitsuse liikme kinnitamisele või ametisse nimetamisele.

Volikogu liige (4)

- Volikogu liige, kes on valitud samas vallas või linnas vallavanemaks või linnapeaks või on kinnitatud valla- või linnavalitsuse liikmeks või nimetatud ametisse valitsuse palgaliseks liikmeks, **ei tohi** alates valituks osutumise, liikmeks kinnitamise või ametisse nimetamise hetkest **osaleda sellise volikogu üksikakti arutamisel ega otsustamisel, millega määratakse talle töötasu või hüvitis.**

Volikogu esimees, aseesimees

- Volikogu **esimehe või ühe volikogu aseesimehe** ametikoht võib volikogu otsusel olla palgaline
 - talle ei või maksta sellist lisatasu, hüvitist või toetust ega tema suhtes rakendada selliseid soodustusi, mida volikogu ei ole otsustanud
- Kui volikogu esimees või aseesimees on oma volituste ajal Euroopa Parlamendi või Riigikogu liige, ei maksta talle volikogu esimehe või aseesimehe ülesannete täitmise eest töötasu
- Volikogu palgalise esimehe või aseesimehe põhipuhkuse kestus on 35 kalendripäeva (kohaldatakse TLS sätteid)

Tagasiastumine (KOKS § 46¹)

- Volikogu esimehe, volikogu aseesimehe, volikogu komisjoni esimehe, volikogu komisjoni aseesimehe, revisjonikomisjoni liikme, vallavanema või linnapea või valitsuse liikme tagasiastumise korral **esitab ta avalduse valla- või linnasekretärile**. Avalduse esitanu **loetakse tagasi astunuks avalduses märgitud kuupäevast**, mis ei või olla varasem kui järgmine tööpäev avalduse esitamisest. Valla- või linnasekretär teavitab kohe volikogu esimeest või tema asendajat.
- Avalduse esitanu peab esimesel võimalusel üle andma asjaajamisega ja ametiülesannete täitmisega seoses talle usaldatud vara.

Volikogu liikme teabe saamise õigus - KOKS § 26

- Volikogu liikmel on õigus saada:
 - volikogu ja valitsuse õigusakte, dokumente ja muud teavet, välja arvatud andmed, mille väljastamine on seadusega keelatud (lg 1)
 - oma kirjalikule küsimusele vastus valla- või linnavalitsuselt või valla või linna ametiasutuselt 10 tööpäeva jooksul küsimuse esitamisest arvates. Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise seaduse § 5 lõige 9 käesolevas sättes ettenähtule ei laiene. (lg 2)

Teabe saamise regulatsioon

- Volikogu liige ei ole „igaüks“, vaid kohaliku omavalitsuse üksuse osa. Võimude lahusust KOV-s ei ole
- Suhe valitsusega on kohaliku omavalitsuse sisesuhe (Riigikohus, AKI, Õiguskantsler)
- Võimalik/vajalik täpsemalt reguleerida KOV enda õigusaktis nt volikogu töökorras
- Kõigile asjaosalistele peab olema selge, millise teabe osas ja kes valla- või linnavalitsusest või asutusest on pädev ning kohustatud volikogu liikmele teavet jagama ja küsimustele vastama

Oluline teabesaamise küsimuses

- Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus ning avaliku teabe seadus ei kohaldu
- Puudub selge õiguslik alus teabe või dokumendi, millele on seatud juurdepääsupiirang, andmisest või küsimusele vastamisest keeldumiseks. Teabe edastamisest loobumist tuleks siiski igal juhul selgitada
- Kuidas volikogu liige talle vajaliku info kätte saab, kui valitsus või asutused seda ei anna?
- Ka volikogu liige vastutab juurdepääsupiiranguga teabe avalikustamise eest, talle laienevad teabevaldaja kohustused

Õiguslik vastutus teadvalt ebaõige avaliku teabe väljastamise või asutusesiseseks kasutamiseks ettenähtud teabe avalikustamise või väljastamise või Andmekaitse Inspektsiooni ettekirjutuse täitmata jätmise eest – rahatrahv kuni 300 trahviühikut (Avaliku teabe seadus § 54¹)

Teabenõue, selgitustaotlus, märgukiri

- **Teabenõue** - küsitakse haldusorganil olemasolevat dokumenti või teavet
- **Selgitustaotlus** - küsitakse teavet, mille andmiseks on vajalik olemasoleva teabe analüüs, süntees või lisateabe kogumine või küsitakse õiguslast selgitust
- **Märgukiri** - tehakse ettepanek töö korraldamiseks, valdkonna arengu kujundamiseks, annab adressaadile teavet
- **Adressaat määratleb**, millega on tegemist, kuidas iganes see ei oleks pealkirjastatud. Pöörduja informeerimine vajalik/viisakas
- **Vastamistähtaeg - viivitamata** aga mitte kauem kui 5 tööpäeva (teabenõue) või 30 kalendripäeva (muu)
- Tähtajad **valla/linnasiseses asjaajamises** on vaja otsustada

Avaliku teabe seadus AvTS (teabenõue), Märgukirjale ja selgitustaotlusele vastamise ning kollektiivse pöördumise esitamise seadus (MSVS)

Volikogu komisjonid (KOKS §47)

- Alatised või ajutised
- Komisjonide arvu ja nimed otsustab volikogu ise
- Igal volikogu liikmel on õigus kuuluda vähemalt ühte komisjoni
- Komisjoni esimees või aseesimehed **valitakse volikogu liikmete hulgast üheaegselt salajasel hääletusel**. Teised liikmed kinnitab volikogu komisjoni esimehe esildusel
- Revisjonikomisjon (vähemalt 3-liikmeline) peab olema, liikmed **valitakse ainult volikogu liikmete hulgast**
- Volikogu komisjoni koosseisu kujundamisel arvestatakse erakondade ja valimisliitude esindajate osakaalu volikogus
- Volikogu komisjoni moodustamise kord ning tegevuse alused ja kord sätestatakse valla või linna põhimääruses

Revisjonikomisjon (KOKS § 48)

- Revisjonikomisjonil on õigus:
 - 1) **kontrollida ja hinnata** valla- või linnavalitsuse, valla- või linnavalitsuse ametiasutuste ja nende ametiasutuste hallatavate asutuste või kohaliku omavalitsuse üksuse valitseva mõju all oleva äriühingu, sihtasutuse ja mittetulundusühingu **tegevuse seaduslikkust, otstarbekust ja tulemuslikkust ning valla või linna vara kasutamise sihipärasust;**
 - 2) kontrollida ja hinnata **valla- või linnaeelarve täitmist.**
- Revisjonikomisjon hindab tulemuslikkust järgmiste kriteeriumite kohaselt:
 - 1) **säästlikkus**, mis tähendab eesmärkide saavutamiseks tehtavate kulutuste minimeerimist;
 - 2) **tõhusus**, mis tähendab kulutuste ja nende abil saavutatavate tulemuste suhet;
 - 3) **mõjus**, mis tähendab tegevuse tegelikku mõju võrrelduna kavatsetud mõjuga.
- Revisjonikomisjon täidab oma pädevuses olevaid ülesandeid valla või linna põhimääruses sätestatud korras **tööplaani alusel või volikogu ülesandel.**
- **Revisjonikomisjoni otsus ja revisjoniakt** saadetakse valla- või linnavalitsusele, kes võtab revisjoniakti suhtes seisukoha ja esitab selle kümne päeva jooksul revisjonikomisjonile. Revisjonikomisjon esitab eelnimetatud dokumendid volikogule otsuse tegemiseks kontrolli tulemuste realiseerimise kohta, lisades nendele dokumentidele otsuse tegemiseks vajaliku volikogu õigusakti eelnõu.
- Revisjonikomisjonil on õigus saada teavet ja kõiki oma tööks vajalikke dokumente.
- Revisjonikomisjon esitab **vähemalt kord aastas aruande oma tegevuse kohta volikogu istungil.**
- Revisjonikomisjoni aruanne avaldatakse kohaliku omavalitsuse üksuse veebilehel.

Omavalitsusorganite töökorraldus

- Volikogu ja valitsuse töö vorm on **istung**
- Volikogu ja valitsuse komisjoni töö vorm on **koosolek** (KOKS)
- Asjaajamiskeel on eesti keel (vt ka KOKS § 41 lg 3 ja 4)
- Volikogu istungist võivad sõnaõigusega osa võtta valla- või linnavalitsuse liikmed, valla- või linnasekretär, samuti volikogu poolt istungile kutsutud isikud
- Sõna andmise otsustab istungi juhataja
- Volikogu ja valitsus kehtestavad oma töökorra põhimääruses vm

Volikogu istungi läbiviimise põhinõuded

- VK istungid on avalikud
- Kvooruminõue seaduses puudub
- VK arutab istungi kutses märgitud ja volikogu poolt nõutavas korras ettevalmistatud küsimusi
- Volikogu ainupädevusse kuuluvaid küsimusi (KOKS § 22 lg 1) otsustatakse avaliku hääletamise teel, muudes küsimustes hääletatakse juhul, kui vähemalt üks VK liige seda nõuab
- Isikuvalimised otsustatakse salajasel hääletamisel
Isikuvalimiste tulemusi üle ei hääletata

Volikogu istungi läbiviimine

- VK esimees või tema asendaja kutsub VK kokku vastavalt volikogu töökorrale, aga ka valla- või linnavalitsuse või vähemalt $\frac{1}{4}$ VK koosseisu ettepanekul
- **Kutse** peab olema VK liikmetele teatavaks tehtud vähemalt **4 päeva enne volikogu istungit**
- Istungi kutses tuleb ära näidata aeg ja koht ning arutusele tulevad küsimused
- **Kutsega koos** tehakse volikogu liikmetele kättesaadavaks **istungil materjalid**
- VK istungist võtavad sõnaõigusega osa valla- või linnavalitsuse liikmed, valla- või linnasekretär, samuti volikogu poolt istungile kutsutud isikud

Hääletamine volikogus (KOKS § 45)

- Volikogu ainupädevusse kuuluvaid küsimusi otsustatakse hääletamise teel
 - Muudes küsimustes hääletatakse juhul, kui vähemalt üks volikogu liige seda nõuab
- Hääletamine on volikogus **avalik, välja arvatud isikuvalimistel**, mis otsustatakse salajasel hääletamisel
 - Volikogu liige hääletab isiklikult
 - Kõigi volikogu liikmete hääl on võrdne

Volikogu ainupädevus ja hääletamine

- Volikogu otsustused tehakse **poolthäälte enamusega**, va juhtudel, kui on vajalik koosseisu häälteenamus või kahekolmandikuline häälteenamus
- **Koosseisu häälteenamus** on vajalik:
volikogu ainupädevuse küsimustes KOKS § 22 lõike 1 punktides 2, 4, 6–9 ,10¹, 14, 15, 18, 24, 25¹ ja 27¹ ning põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduse (PSJKS) §-s 7 ettenähtud küsimustes otsustuste vastuvõtmiseks
- **Koosseisu vähemalt kahekolmandikuline häälteenamus** on vajalik KOVide haldusterritoriaalse korralduse muudatuse jõustumisel eelnevalt vastuvõetud **ühinemislepingu muutmiseks esimese valimisperioodi jooksul**

Umbusaldushääletuse erisused (KOKS § 46)

- **Vähemalt neljandik volikogu koosseisust võib algetada** umbusalduse avaldamise volikogu esimehele, volikogu aseesimehele, volikogu komisjoni esimehele, volikogu komisjoni aseesimehele, revisjonikomisjoni liikmele, valitsusele, vallavanemale, linnapeale või valitsuse liikmele.
- Umbusalduse **algetamine toimub volikogu istungil**. Umbusaldus algetatakse enne päevakorrapunktide arutelude juurde asumist. Umbusalduse algetajate esindaja esineb ettekandega ja annab umbusaldusavalduse istungi juhatajale üle.
- Umbusalduse avaldamise **küsimus lülitatakse volikogu järgmise istungi päevakorda**
- Umbusalduse avaldamine otsustatakse **avalikul** hääletamisel
- Umbusalduse avaldamiseks on vajalik **linnavolikogu koosseisu häälteenamus**
- Kui umbusalduse avaldamine ei leidnud linnavolikogu istungil toetust, siis samale isikule ei saa kolme kuu jooksul samal põhjusel algetada uut umbusaldusavaldust

VK istungi ja komisjoni koosoleku protokoll

- Mida protokollida, mida mitte, tuleb kokku leppida
- Ülekandmise, salvestamise ja järelvaatamise võimalused
- VK istungi protokollile kirjutab alla VK esimees või tema asendaja (valimiskomisjoni esimees)
- Komisjoni koosoleku protokollile kirjutab alla koosoleku juhataja
- Protokollile allakirjutanud isikud vastutavad protokollis sisalduvate andmete õigsuse eest
- Protokolli kantakse istungi või koosoleku toimumise aeg ja koht, osavõtjate nimed, arutlusel olnud küsimused, nende kohta esitatud ettepanekud ja otsused ettepanekute arvestamise või mittearvestamise kohta, hääletustulemused, kui küsimus otsustati hääletamise teel, ning otsustajate ja küsimuste algatajate eriarvamused
- Protokollid ja teised dokumendid peavad vastama haldusdokumentidele kehtestatud põhinõuetele

Volikogu ja valitsuse õigusaktid

Valla- või linnavolikogu

MÄÄRUS
OTSUS

Valla- või linnavalitsus

MÄÄRUS
KORRALDUS

Volikogul ja valitsusel on õigus anda **üldaktidena määrusi**

Üksikaktina võtab volikogu vastu otsuseid, valitsuse annab korraldusi

Õigusaktide avalikustamine ja jõustumine

- **Määrus** avaldatakse Riigi Teatajas ja **jõustub 3. päeval pärast avaldamist**, kui määrukses ei ole sätestatud hilisemat tähtpäeva
- ÕA avalikustatakse KOVi põhimääruses sätestatud korras
- **Otsus ja korraldus jõustub teatavakstegemisest**, kui pole sätestatud hilisemat tähtpäeva
- ÕA ning VK istungite protokollid peavad olema seaduses ja valla või linna põhimääruses sätestatud korras kättesaadavad kõigile isikutele
- Ei avalikustata andmeid, mis on seadusega keelatud (avaliku teabe seadus AvTS ja isikuandmete kaitse seadus IKS)

Täna tähelepanu eest, kohtumiseni!